

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QITUVCHI VA O'QUVCHI O'RTASIDAGI HAMKORLIK FAOLIYATINING SAMARADORLIGI

Erkayeva Charosxon Shuxratjon Qizi

Toshkent kimyo xalqaro universiteti Samarqand filiali 4-kurs talabasi

Annotatsiya: *Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'rganishiga hissa qo'shadigan sinf jarayonlarini tushunish uchun asoslarni tasdiqlash va rivojlantirish, o'qitishni ilmiy o'rganishni rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqola shunday asoslardan biri – "O'zaro ta'sirlar orqali o'qitish" asosini taqdim etadi, unda o'qituvchi va o'quvchi o'zaro ta'siri o'quvchilarning bilim olishi uchun markaziy harakatlantiruvchi omil bo'lib xizmat qiladi.*

Abstract: *Validating and developing a framework for understanding classroom processes that contribute to primary school students' learning is essential for advancing the scientific study of teaching. This article presents one such framework, the "Teaching through Interactions" framework, in which teacher-student interaction serves as a central driving force for students' learning.*

Kalit so'zlar: *ta'lim sifati, o'qish trayektoriyasi, kuzatuv o'lchovi, tilni modellash, fikr-mulohaza sifati hissiy qo'llab quvvatlash sinfxona tuzilmasi, o'qituvchi, o'quvchi va ota-ona o'rtasidagi hamkorlik.*

Keywords: *quality of education, learning trajectory, observational measure, language modeling, feedback quality, emotional support, classroom structure, collaboration between teacher, student, and parent.*

Sinf faoliyatida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro ta'sir juda muhim rol o'ynaydi. Bu esa ta'lim va o'quv jarayoniga yordam beradi. Ba'zi tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilarning o'zaro ta'siri sinfda sodir bo'ladi. Sinfdagi o'zaro ta'sirni qo'llash orqali o'quvchilar o'quv jarayonida faolroq bo'ladilar.

Ta'limning o'zaro ta'siri mazmuni. Yaxshi tashkil etilgan o'quv mazmuni o'qituvchilarga o'z o'quvchilari bilan yanada samarali munosabatda bo'lishga yordam beradi, chunki o'quv dasturidagi o'quv faoliyati ularning ta'limini shakllantirishi mumkin. Misol uchun, muammoli yoki loyihaga asoslangan mashg'ulotlar esdalikdan farqli o'laroq o'qituvchilarga bolalarning fikrlash va tahliliy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Ushbu turdagi ta'lim nafaqat an'anaviy akademik sohalarida, balki bevosita ijtimoiy, hissiy va o'z-o'zini tartibga solish ko'nikmalarini o'rgatishda ham sodir bo'lishi mumkin.

Ta'limning maqsadi jamiyat ehtiyojiga mos ravishda shakllanadi. Shunday ekan, ta'lim-tarbiya maqsadi mos va mutanosib bo'lishi kerak. Ilmiy adabiyotlarda ta'limning maqsadi imkoniyatlaridan to'g'ri, aniq, o'rinli foydalanish ko'nikma va malakalarini hosil qilish, mantiqiy-ijodiy tafakkurni rivojlantirish, kommunikativ

savodxonlikni oshirish, milliy g'oyani singdirish, sharqona tarbiyani shakllantirish, shaxsni ma'naviy boyitishdan iboratligi ta'kidlangan. Ta'limiy maqsad asosida o'quvchilarda mustaqil fikrlash, og'zaki va yozma savodxonlikni oshirish, mantiqiy tafakkurni rivojlantirish orqali ularning muloqot madaniyati takomillashtiriladi. Tarbiyaviy maqsad asosida esa ma'naviy, g'oyaviy, nafosat tarbiyasi beriladi. Til o'rganish jarayonida xalqning madaniy-axloqiy qadriyatlariga yaqinlashtirish imkoni paydo bo'ladi. Bu jarayonlarning barchasi o'qituvchi va o'quvchi munosabatisiz amalga oshmaydi.

Respublikamiz bo'ylab shu paytgacha olib borilgan ishlar, yangi qonun va farmonlarga qaramasdan hozirgacha bolalar bog'chasidan to'rtinchi sinfgacha bo'lgan barcha bolalar ta'limi uchun sifatni yaxshilash bo'yicha urinishlar yetarli darajada samaraga erishgani yo'q. O'qituvchilarning samaradorligi ko'p jihatdan o'quvchilar bilan muloqot qilish va o'quv dasturlarini amalga oshirishda sinfdagi xatti-harakatlarining funksiyasidir. Talabalarining keng miqyosdagi muvaffaqiyati testlari natijalarining murakkab ko'p bosqichli tahlillariga asoslangan ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, o'quvchilar o'rganishidagi tafovutning muhim qismi sinf darajasida tushuntiriladi va talabalarining o'qish trayektoriyasining yillar davomida o'zgarishi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

O'qituvchilarning tizimli va samarali tayyorgarligini oshirish va ularning sinflardagi faoliyatini yaxshilash uchun maxsus sinf amaliyoti juda muhimdir.

O'qituvchi samaradorligining qo'shimcha qiymatli ta'rifi sinflar o'quvchilarning rivojlanishiga ta'sir ko'rsatadigan mexanizmlarni va bunday ta'sirlarni qanday qilib ishonchli tarzda ishlab chiqarish va maksimal darajada oshirish mumkinligini o'z ichiga oladi. Qo'shimcha qiymatli ta'rif tadqiqotining birinchi yili natijalari samarali o'qitishni ishonchli kuzatish mumkinligini va bu kuzatuvlar talabalarining o'qituvchilar haqidagi tasavvurlari va standartlashtirilgan muvaffaqiyat testlarida erishilgan yutuqlar bilan mazmunli bog'liqligini isbotlovchi dalildir. Ushbu tadqiqot natijalari, komponentlar atrofida ko'proq aniqlik zarurligini ko'rsatadi.

O'qituvchining salbiy munosabatlari o'qituvchi tomonidan o'quvchilar bilimini baholashda qo'yilgan xatolar faqat baholashda qo'yilgan xatolar faqat baholash kompanentlarining o'zgarishiga emas, balki butun o'quv bilish faoliyatining o'zgarishiga olib keladi. Ular bu tizimga xos bo'lgan kamchiliklarni kuchaytirib, uni kamsuqum yoki yoqimsiz qilib qo'yadi. O'quvchi o'z-o'zini bilimini taqqoslaganda sinovda ijobiy natijalarni qo'lga kiritadi. Bolalar bilimini shunday taqqoslash kerakki, unda birovni yuqori ko'tarib, boshqalarni yerga urmay, bolalarining eng yaxshi natijalarga yerishuvini va o'z shaxsini takomillashtirishini qo'llab-quvvatlasin. Pedagog ziddiyatlarni, qarama-qarshiliklarni oldini olishda har bir o'quvchini xarakteriga e'tiborini qaratish kerak.

O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarni kontseptsiyalashning ushbu yondashuvi asosan o'rta maktabdagi oldingi nazariy va

empirik ishlardan kelib chiqadi. O'quv va psixologik adabiyotlar sinf amaliyotining bir nazariyasini va rivojlanish yutuqlarini rag'batlantirish uchun kattalar bilan o'zaro munosabatlarning ahamiyatini tasvirlash uchun, o'qituvchi va talaba o'zaro munosabatlarini tashkil qilish uchun ko'p darajali yashirin tuzilma uchta keng doirasini taklif qiladi; bular -hissiy qo'llab-quvvatlash, sinfni tashkil etish va o'qitishni qo'llab-quvvatlashdir.

O'qituvchi va o'quvchi hamkorligi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- o'zaro hurmat va ishonchga asoslangan muloqot;
- o'quvchini faol subyekt sifatida ko'rish;
- birgalikda dars maqsadini aniqlash va natijalarni baholash.

O'quvchining yakka tartibda emas, balki jamoada o'rganishiga sharoit yaratish. Shu bilan birgalikda o'qituvchi va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik o'quvchi uchun ham muhim hisoblanadi.

O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik ota-onalarga ham asoslanadi. Chunki hozirgi kunda ba'zi oilalarda bolalarni tarbiyalashning asosiy ijtimoiy institut kabi ta'lim-tarbiya shakllangan bo'lib, umumiy ta'lim muassasasi ota-onalar bilan o'zaro aloqani yo'lga qo'ymoqda. Shunday qilib, ota-onalar, bolalar va o'qituvchilar o'rtasidagi hamkorlikning yangi turi rivojlanmoqda. Ushbu turdagi munosabatlarda bola endi ob'ekt emas, balki ta'lim faoliyatining sub'ekti bo'lib, maktab o'qituvchilarining ota-onalar bilan ishlash tizimining yetakchi g'oyasi har bir bolaning oilasi bilan hamkorlikni o'rnatish, o'zaro yordam berishi natijasida shakllanadi.

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot sinfdagi o'zaro ta'sirlar, ta'lim sifatini oshirish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi hamkorlik o'quvchi uchun foydasi bilimli, ta'lim-tarbiya ko'rgan bo'lsa vatanimiz uchun komil inson bo'lib yetishishdir. Respublikamizning rivojlanishiga hissasi katta yetuk bir shaxs bo'lib yetishadi. Bunday insonni tarbiyalash o'qituvchilarning yelkasiga yuklatilgan eng buyuk burchdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Jo'rayeva S.N. O'qituvchi imidji mas'uliyati bilan o'zaro aloqadorlik uyg'unligi // «Psixologiya». 2021. №2. B. 55-99.

2. Hanushek, E. A. (2002). The long-run importance of school quality. NBER Working Paper 9071, National Bureau of Economic Research/ЗАМОУАВІЙ ТАЪЛІМ / СОВРЕМЕННОЕ ОБРАЗОВАНИЕ 2023, 8 (129) 1 Kane, T. J., & Staiger, D. O. (2012). Gathering feedback for teachers: Combining high-quality observations with student surveys and achievement gains. Policy and practice brief prepared for the Bill and Melinda Gates Foundation.

3. Hamre, B. K., Pianta, R. C., Burchinal, M., Field, S., Locasale-Crouch, J. L., Downer, J. T., . . . Scott-Little, C. (2012). A course on effective teacher-child interactions: Effects on teacher beliefs, knowledge, and observed practice. *American Education Research Journal*, 49(1), 88-123.
4. Brophy, J., & Evertson, C. (1976). Learning from teaching.